

Tidligere i Tidsskriftet

Høiden, Drøiden og Bolens Omfang

Er brystomfanget beste mål på om rekrutter kan erklæres tjenestedyktige? Eller kan de høye og spedbygdes skrittinkel være utslagsgivende for at også de får soldatstatus? I Tidsskriftets 1885-årgang var det en inngående drøfting av dette temaet over til sammen 17 sider.

I den faste spalten Originalmeddelelse var det i juli to artikler signert stadsfysikus Joakim Lindholm (1832–1907). Begge hadde overskrift «Om Maalning af Brystomfanget». I utgaven som ble publisert 1. juli, siterte Lindholm fra «Regler til Veiledning ved Bedømmelse af den militære Tjenestedygtighed».

Der het det om «den paabudte Maalning af Brystomfanget»:

«Der er Grund til at antage, at Brystets Omfang hos den fuldvoxne Mand i normal Tilstand udgjør lidt mere end den halve Høide.» Saavidt jeg ved har ingen hos os angivet, hvor stort dette Overskud gjennemsnitlig er. Sandsynligvis er det forskjelligt i de forskjellige Landsdele. I den tyske Literatur angives det snart som fra 1 til 3, snart som fra 2 til 5 Ctmtr., og hedder det, at Brystkassens Omfang hos velproportionerede tiltager med Høiden, men at Overskuddet er størst hos Middelslaget.

Disse Angivelser har dog lidt værd, saalænge man ikke ved, hvilken Maalemetode der har været benyttet. [...] Der gives ikke to, hedder det, der maale fuldständig ens, ja, en og samme Mand maaler forskjelligt, idet han snart strammer lidt mere, snart lidt mindre.

Det var all grunn til bekymring: «Hvad en Sessionslæge efter Maalet kasserer som spæd, ja endog karakteriserer som ussel Legemsbygning, vil muligens nøiaktigere maalt ofte vise sig at være en slank, men dog velproportioneret Mand, og omvendt bliver mangen en godkjendt, der i Virkeligheden er for klækt bygget.

[...] For spæd Bygning kasserer vel 10 à 15 %, altsaa $\frac{1}{3}$ til $\frac{1}{4}$ af samtlige. Da Antallet er saa stort, er ogsaa Anledningen til ulige Bedømmelse tilstede i rigeligt Mon.»

Men den daværende «korpsslægen» hadde forslag til en løsning:

Artikler som refereres finnes i fulltekst på www.tidsskriftet.no – velg Tidligere i Tidsskriftet fra menyen på venstre side. Spalten redigeres av Kari Ronge.

«Da jeg tror at have fundet et simpelt Apparat, ved hvilket der altid udøves en lige stor Stramning og brystomfanget kan maales med ialfald ligesaa stor nøiaktighed som nu Høiden, tillader jeg mig at oversende det til den militære Lægeforening med Forklaring over Fremgangsmaaden. [...] Praktisk gaar jeg frem paa den Maade, at jeg stikker mine Hænder ind i Albuebøiningerne og løfter Overarmene op til horizontal Stiling og siger: Staa saa! [...] Istedetfor et almindeligt Centimeterbaandmaal betjener jeg mig af en vævet, ikke elastisk Snor af den Sort, Damerne benytter til Snørebaand.»

Fordelen med Lindholms måleanordning var at den også ville «kunne fastsætte Grændserne for Brystspillerummet», uavhengig av åndedrettspausen. «Jeg tror nemlig, at Brystkassen er underkastet langt større Raceforskjelligheder end f. Ex. Muskulaturen.» Noen forbehold måtte imidlertid til, idet forfatterens måleresultat «skriver sig fra en Kystbefolkning med en af Roning stærkt utviklet Overkrop»:

«[...] Mine Tal ere for smaa til at opstille almenlydige Middeltal for Overskuddet for hvert trin af Høideskalaen [...] kun en stor Undersøgelserække kan fastsætte dette. Et tilstrækkeligt Materiale hertil vilde let kunne skaffes tilveie, om alle Sessionslæger kom overens om et Aar at maale paa den her foreslaaede Maade, og – hvad der vilde have endnu større Betydning – til at fastsætte Lovgrændsen for Tjenestedyktighed; thi den nuværende, Brystomfang = $\frac{1}{2}$ Høide, er neppe rigtig.»

En samtidig forsker hadde riktignok rett i at brystomfanget tiltar med høyden:

«Men derimod har Bernstein ikke Ret i, at Overskuddet er størst hos Middelslaget, men det er tvertimod hos de smaa.

[...] Hos den lille er som regel Væxten i Høide i 22 Aars Alderen standset, medens den store inden et eller et halvt Aar maaske inden endnu kortere Tid kan opnaa et Brystomfang, der ikke alene ækvivalerer hans

Middelhøide.	Antal.	Halv Høide.	Middelbrystomf.	Overskud.
181,4	5	90,7	91,5	+ 0,8
178	18	89	93	+ 4
175	27	87,5	90,9	+ 3,4
172	41	86	90,2	+ 4,2
169	51	84,5	89	+ 4,5
166	39	83	87,6	+ 4,6
163	20	81,5	88	+ 0,5
160	14	80	85,3	+ 6,3

215 Mand. *)

*) I Virkeligheden er godkjendt 220 Mand. Jeg maa saaledes have sprunget over 5 Mand, hvilket dog neppe kan have synderlig Indflydelse paa Resultatet.

«Da det Antal, jeg har undersøgt, næsten er 3 Gange saa stort som Bernstein's (67 Mand), tror jeg, at det Resultat, jeg kommer til, fortjener vel saa megen Tiltro som hans,» skrev Joakim Lindholm for 118 år siden.

halve Høide, men endog betydelig overskrider den; thi er han en frisk Mand, begynder han at tiltage i Drøiden, saasart Udviklingen i Høiden er standset. Herpaa kjender vist enhver en masse Exempler. Men forholder dette sig saa, bør man sikkerlig være lidt forsigtig med at kassere den høie og betænke sig vel paa at antage den lave, om den førstes Brystomfang ikke har naaet halv Høide og den sidstes kun har naaet eller ubetydeligt har overskredet den. Et vægtigt Argument for Rigtigheden af denne Opfatning finder jeg ogsaa deri, at smaa Folk under Marsch beviselig er udsatte for en langt større Anstrængelse end Middelslaget og de store, hvilken klarligen fremgaar af en Sammenligning mellem de forskjellige Høiders Benlængde og Skridtvinkelen, saaledes som nedenstaaende Tal [...], utviser.»

Igen illustrerte forfatteren med en tabell hvor han hadde regnet ut skritt lengden ved ulike høyder, sammenholdt med skritt vinkel ved ulike benlengder.

«Større end 57,5° kan Skridtvinkelen imidlertid ikke gjøres, uden at man taber i Hurtighed, hvad man vinder i Skridtlængde. Bliver Skridtet for stort, synker Legemet for dybt, og der udfordres en forøget Kraftanstrængelse til at hæve det og bevæge det videre.»

Men også bolens høyde var avgjørende. Derfor bør regelverket endres, mente Lindholm, «saa uproporsjonert som mange smaa Folk er, der tages til Soldater.»

«Vilde det ikke være rimeligere at fordre, at Bolens Omfang skal staa i Forhold til dens Længde, end at dette Forhold skal kunne formindskes og udjævnes ved at stilles i Forhold til Legemets – ofte defekte – Længde? Ved at følge den nu gjældende Regel godkjennes ofte Folk, hvis Ben og Brystomfang er uproportionerede i Forhold til Bolens Høide, medens at velproportionerede slankvoxne hyppigt kasseres.

[...] Jeg beder mine Herrer Kolleger betragte dette uden forudfattet Mening og opfordrer dem til at deltage i Undersøgelser, der vil sætte os istand til at afgive et mere ensartet og retfærdigt Skjøn om Spæd Bygning, end vi nu gjør.»

Først i neste utgave kom forfatterens «slutning», med ytterligere seks siders dokumentasjon og diskusjon. Tradisjonen tro, avsluttet redaksjonen derfor artikkelen slik:

(Forts.)

Tegningen fra 1800-tallet (ikke nærmere datert, red.anm.) illustrerer en teknikk for å bevare pasientens ærbarhet. Selv om kvinnens ansikt var tildekket, skulle legen som foretok den gynekologiske undersøkelsen se direkte mot kvinnens øyne for å forsikre henne om at hans blick ikke var festet på hennes underliv (Wertz RW, Wertz DC. Lying-In. A history of Childbirth in America. New York: Schocken Books, 1979).

Fødsel med fatal utgang

I Tidsskriftets femte årgang lot redaksjonen også leserne ta del i en tangforløsning av en kvinne som var svanger med siamesiske tvillinger.

I utgaven fra 15. april 1885 oppsummerte Nils Wulfsberg (1847–88) hva en annen internasjonal medisinsk-faglig publikasjon nylig hadde «optaget i sin Brevkasse-Afdeling». Ved siden av å være fast redaksjonell medarbeider, bar Wulfsberg tittelen «Compagnichirurg og Overlæge».

Kasuistikken plasserte han i spalten Terapeutiske Notiser, som i mange år var et fast innslag: «Doktor B. R. Johnston i Birkenhead meddeler (Lancet 21de Marts 1885) følgende mærkelige Tildragelse fra sin Praxis.

A. T-, 42 Aar gl., gift i 19 Aar, har havt 10 Børn, det ældste nu 18 Aar gl. Sidste Menstruation ved Udgangen af Marts; hun ventede sin Nedkomst i Midten af November og raadspurgte da en Læge, som fortalte hende, at hvis hun blev gaaende meget længere, vilde det sandsynligvis blive Tvillinger, hvortil hun svarede, at det tog hun sig ikke nær af, naar det bare ikke blev «siamesiske». 22de Januar kom hun til Fødselsstiftelsen og sagde, hun troede, det stod galt til, og at hun havde havt en Blødning.

«Den 23de fant jeg (Johnston), at der havde været Veer siden forrige Aften Kl. 10, som nu var ophørte, Hovedet stod mod Udgangen. Jeg anlagde Tang og forløste

Hovedet uden Vanskelighed, men først efter længere Traktion kom Skudrene delvis frem, og jeg opdagede da, at der var en Udvæxt fra Brystet, som hindrede enhver videre Bevægelse i den Retning. Jeg stak derfor Haanden rundt den nederste Del af Underlivet og førte Bækkenenden og Fødderne ned. Barnet var nu helt født, men da det var sammenvoxet fra Halsen til Navlen med et andet Foster, som endnu laa i Livmoderen, fattede jeg dette ved Fødderne og forløste det uden Besvær. Moderkagen kom nogle Minutter efter. Der var kun en Navlesnor udgaaende fra et felles Navlested.

Børnene var dødfødte og begge af Mandkjøn. I naturlig Stilling laa de Ansigt til Ansigt men Forbindelsen var bred nok til at tillade, at de blev lagt ved Siden af hinanden. De var forresten vel udviklede og veiede 11 Pund.

Næste Dag, da Moderen hørte om deres Tilstand, fortalte hun Sygepleiersken, at i afvigte Marts Maaned havde hun været henne og seet den «tohodede Nightingale» men besvime ved Synet.

Jeg maa med Sorg tilføie, at Begivenheden angreb hende saa stærkt, at hun tre Dage efter begik Selvmord ved at springe ud af Vinduet.»